

na prawach rękopisu
do użytku wewnętrznego

**ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA PRACY INSTRUKTORSKIEJ
NAUCZYCIELA - INSTRUKTORA ZHP - opracowanie badań ankietowych.**

Komenda Cherałwi u przegu roku harcerskiego 1985/86 respisała ankietę dla nauczycieli - instruktorów ZHP mając na celu podjęcie badań dot. statusu nauczyciela - instruktora ZHP i uwarunkowań środowiskowych jego instruktorskiej działalności. Badaniami objęto 300 osób.

Niniejszy materiał stanowi ramowe opracowanie 74 ankiet, które złożone w terminie, w miarę kompletnie wypełnione, stanowiły podstawę do dokonywania wstępnych analiz.

Przedkładając pierwsze tabelaryczne opracowania zdajemy sobie sprawę z faktu, że nie stanowią one pełnego obrazu, niemniej jednak mogą być użyteczne dla doskonalenia dalszej pracy harcerskich komend z instruktorami ZHP - nauczycielami.

X X X X X X X X X X X X

Wychodząc z założenia, że jednym z głównych czynników stanowiących o sprawności instruktora jest doświadczenie nabyte w toku pracy zapytano w ankiecie o staż pracy, korelując te zjawisko z informacją n.t. środowiska pracy instruktora.

T a b e l a 1.

Instruktorzy wg stażu pracy z podziałem na macierzyste środowisko działalności

Środowisko \ Staż pracy	Staż pracy								Razem
	do 1 r.	1 rok	2 lata	3 lata	4 lata	5 - 10	11 - 20	pow. 20	
M i a s t o	2	2	1	4	2	11	20	7	49
W i e ś	1	1	5	1	1	4	5	2	244

Tabela 2.

Instruktersy wg stażu pracy z podziałem na stopnie instruktorskie oraz macierzyste środowisko działalności.

Staż / Stopień	Miasto = 49					Wieś = 24					Razem
	iba	pwd	phm	hm	hmPL	iba	pwd	phm	hm	hmPL	
do 4 lat	4	5	2			6	2	1			20
od 5 do 10 lat	1	1	6	3			2	2	1		16
od 11 do 20 lat	2		6	3	2			4	4		26
powyżej 20 lat		2		4	3				2		11

Dane zawarte w tabeli 2, szczególnie w przypadku instruktorów pracujących w miastach stanowią o dość znacznych zaniedbaniach w pracach komend i komisji stopni instruktorskich, choć generalnie należy stwierdzić prawidłowość w relacjach: "staż pracy - stopień instruktorski".

Szczególnie ważkie - zdaniem autorów ankiety - dla efektywności pracy instruktorskiej są motywy podejmowania tej działalności. W przypadku nauczycieli często nie są one wprost wynikiem chęci realizacji własnych pasji. Dla ułatwienia analizy w ankiecie wskazane sześć możliwości wariantowych /j.n. w tabeli/.

Tabela 3.

Motywy podejmowania działalności w ZHP

Wyszczególnienie	Miasto	Wieś	Razem
1. Długoletnia przynależność do ZHP	20	5	25
2. Chęć pracy z dziećmi	23	8	31
3. Brak kadry instrukt. w szkole	13	3	16
4. Decyzja Rady Pedagogicznej	16	10	26
5. Namowy kolegów - instruktorów	2	3	5
6. Agitacja komendy nufca	14	-	14

Dane zawarte w tab. 3. nie sumują się do liczby 74, bowiem w przypadku motywów przy podejmowaniu pracy częste wskazywane dwie lub trzy przyczyny łącznie. Z analizy ankiet wynika ponadto, że najskuteczniejsze w ocenie ankietowanych są pary motywacji:
 /1/ "długoletnia praca w ZHP" + "chęć do pracy z dziećmi"
 lub
 /2/ "brak kadry w szkole" + "decyzja Rady Pedagogicznej"

Kolejnym badanym zjawiskiem były funkcje pełnione przez instruktorów - nauczycieli w powiązaniu z posiadanymi przez nich stopniami instruktorskimi.

T a b e l a 4.

Instruktorzy wg stopni i pedziatem na pełnione funkcje

Rodzaj pełnionej funkcji	ibs	pwd	phm	hm	hmPL	Razem
1. Drużynowy	7	10	17	16	1	51
2. Opiekun drużyny	4		3	1		8
3. Korendant szczepeu	1	1	4	4	3	13
4. Namiestnik suchowy	1		2	1	1	5
5. Kierownik ref. harcer.			1	1		2
6. inne		1	1	4		6

Dane zawarte w tabeli również nie dają sumy 74, niekiedy instruktorzy wykazywali bowiem więcej niż jedną pełnioną funkcję, nie wskazując funkcji - we własnej ocenie - zasadniejszej. Zwraca uwagę pełnienie funkcji podstawowej, tj. drużynowego a także szczepeowego przez zdecydowaną większość ankietowanych. W zestawieniu jednak z obsadą referatów w komendach hufców wynika, iż funkcje koordynujące działalność na szczeblu hufców pełnią instruktorzy młodzieżowi czy spesa zawodu nauczycielskiego. W średowiskach, w których drużynami kierują wyłącznie lub w zdecydowanej większości nauczyciele powoduje to niekiedy sytuacje konfliktowe.

Rodzaje odbytych szkoleń /wg środowiska działalności/

Rodzaj szkolenia \ Środowisko	obozowe kursy drużynowych	CSIZ Cieplice Śl.	kursy komend nufców	USA - Olesnica	kurs podharcmistrz.	kurs harcmistrz.	kurs komendan. hufców	inne
Miasto	24	1	11	11	6	8	3	4
Wieś	9	1	1	5	2	1	1	

T a b e l a 5a.

Czy odbył przeszkolenie

	T a k	N i e
Miasto	39	10
Wieś	18	6

Tabele 5 i 5a wskazują, iż proporcje szkolonych instruktorów, zarówno w mieście, jak i na wsi są w zasadzie zbliżone, podobny jest też odsetek nieprzeszkolonych.

Zjawiska, których statystyczny obraz zawarty jest w tabelach są trudne do jednoznacznej oceny, bowiem:

- /1/ część instruktorów podała wszelkie kursy, w których brała udział, także odbyte wiele lat temu
- /2/ dla znacznej części z nich miejsce zamieszkania i wykonywanej pracy nie jest miejscem, skąd zostali zrekrutowani na kurs.

W świetle danych zawartych w tabelach można stwierdzić, że lansowana niekiedy teza o zasadniczo mniejszej dostępności kursów dla instruktorów pracujących na wsi nie znajduje potwierdzenia.

Tabela 6.

baza przeznaczona do prowadzenia pracy harcerskiej

Rodzaj pomieszczenia	Harcówka	Klasa	Świetlica	Wydzielona część korytarza	Inne pomieszczenie w szkole	Nie posiadają
Miasto	12	23	3	1	4	2
Wieś	3	15	1	1		1

Twierdzeniem zasadniczym, wynikającym z analizy danych w tab. 6 jest, iż dla nauczycieli - instruktorów wyjątkową bazą do pracy z młodzieżą świadomy szkoła.

Jednocześnie z 73 osób, które odpowiadały na to pytanie aż 46 stwierdza, że posiadane pomieszczenie uważa za nieodpowiednie.

Zalednie ok. 20 % dysponuje własnymi harcówkami, natomiast 4 osoby stwierdzają wręcz, że nie posiadają żadnych warunków bazowych do pracy.

Ankieta badała również odczucia nauczycieli - instruktorów, dot. najbardziej odczuwanych przez nich braków materiałów metodycznych, niezbędnych do pracy.

Srednio ok. 20 - 25 % badanych stwierdza takie braki w różnym zakresie. /patrz tabela 7/. Spośród ankietowanych 17 osób nie potrafi skonkretyzować - jaich materiałów potrzebuje, choć stwierdza, iż odczuwa ogólny niedostatek materiałów. Wskazywane potrzeby dot. z jednej strony materiałów repertuarowych, z drugiej - wręcz konspektów sbiórek, przykładowych programów, itp., tj. kwestionowanych w latach 1981 -82 rodzajów materiałów, ze względu na ograniczenie samodzielności programowej, jakie wydawnictwa te, szczególnie okazjonalne, ze sobą niesą.

Tabela 7.

Jakich materiałów Ci brakuje ?

regulaminy sprawności, instrukcje	śpiewniki	materiały repertuarowe na różne okazje	przykładowe zbiórki	przewodniki metodyczne	nutacje "MOTYWÓW"
21	18	24	18	23	6

Na bieżące pytania det. relacji nauczycieli - szkoła padło wiele odpowiedzi b. krytycznych, przy czym niektóre są stosunkowo rozbieżne.

M.in. na pytanie sformułowane w sposób otwarty, tj. bez alternatywnych odpowiedzi - "W jaki sposób dyrekcja Twojej szkoły pomaga Ci w pracy instruktorskiej ?" odpowiadało:

- w żaden - 27 osób
- nie przeszkadza - 14 osób
- nie pomaga - 16 osób
- bardzo pomaga - 4 osoby
- udziela rad - 3 osoby
- pomaga, jeśli poproszę - 3 osoby
- nie obciąża dodatkowymi zajęciami - 2 osoby
- udostępnia pomieszczenia - 2 osoby
- zakupuje książki - 1 osoba

Jednocześnie ankietowani stwierdzili, iż:

Rady Pedagogiczne z tematem "ZHP"

- a/ odbywają się co najmniej 1 raz w roku - 26 osób
- b/ nie odbywają się - 39 osób
- c/ czasem, sporadycznie - 7 osób

Największą rozbieżność opinii wywołało pytanie:

"Czy czujesz się deceniany - przez władze oświatowe -
- przez władze harcerskie ?"

Twierdząco na to pytanie odpowiedziało w przypadku oświaty
14 osób, w przypadku ZHP - 59 respondentów.

Przecząco - odpowiednio - 52 i 12 osób.

Udzielili odpowiedzi wymijającej typu: "nie wiem", "nie zwracam
uwagi" - odpowiednio - 7 i 2 ankietowanych.

Na pytanie - "Czy znasz główne przepisy normujące pracę ZHP
na terenie szkoły ?", tj.:

- Zarządzenie Ministra Oświaty i Wychowania z 1 lutego 1984 r.
 - Porozumienie Kuratorium Oświaty i Wychowania z czerwca 1983 r.
- ponad 2/3 zapytanych odpowiedziało przecząco.

Zastanawia nie tyle fakt nieznamomości "Porozumienia ...",
które w zasadzie kierowane były do pierwszych instancji
oświatowych i komend hufców, co Zarządzenia MOiW.

Ostatnie pytania ankiety, mające również charakter otwarty,
pozostawiające dużą dowolność odpowiedzi dają bardzo interesujący
obraz stosunków, uwarunkowań i oczekiwań, widziany subiektywnie
oczyma zainteresowanego.

I tak na pytanie - "Jakie są Twoje główne oczekiwania
w stosunku do władz oświatowych ?" - odpowiadano:

- udostępnienie lokalu na naradkę - 12 odpowiedzi
- aby zainteresowały się naszą społeczną pracą
- aby podjęły choć próby zainteresowania pracą w ZHP
i angażowania do niej innych nauczycieli, inspirowały
do współdziałania, itp.
- aby nie nakładały innych obowiązków w szkole
- aby uwzględnili przy ocenie prac nauczyciela w ZHP
aż do odpowiedzi bardziej zgorzkniałych -
- już niczego nie oczekuję

Optymistyczne w odpowiedziach jest to, iż większość podnoszonych
spraw dot. oczekiwania poprawy warunków pracy harcerskiej,
a więc w domyśle ankietowani zakładają dalszą społeczną
aktywność w ZHP. Znajduje te dalsze potwierdzenia.

Na kolejne pytanie - "Oczekiwania w stosunku do władz harcerskich" - odpowiadano:

- umożliwić uczestnictwo we wzorcowych, pokazowych zajęciach, i zbiórkach, zwiększyć ilość kontaktów wzajemnych drużyn i szczepli
- systematycznie doszkalać
- kierować do dyrekcji szkół informacje o efektach społecznej działalności nauczycieli
- podnosić rangę społecznej pracy w ZHP

Łatwo jest dostrzec, iż większość oczekiwań dotyczy szerokiego rozumianego doskonalenia umiejętności, co stanowi kolejne potwierdzenie tezy, iż mimo nie zawsze akceptowanych warunków ankietowani planują dalszą pracę.

Odpowiedz na pytanie - "Czy w Twojej instrukterskiej pracy znajdujesz sojuszników?" - była najczęściej /ponad 80 %/ twierdząca, przy czym zakres poszukiwań sojuszników był wyjątkowo szeroki. Najczęściej wskazywano:

- rodziców harcerzy, harcerzy starszych, kolegów instruktorów - 20 wypowiedzi
- dyrektorów szkół - 4 wypowiedzi
- wojsko, w tym szczególnie WOP - 10 wypowiedzi
- zakłady pracy - 5 wypowiedzi
- inne / koła gospodyń wiejskich, GOK, Rada Sełecka, Nadleśnictwo, PTTK, ZBOWiD/

Zawarte w odpowiedziach pełną w zasadzie ideę ruchu przyjaćiół harcerstwa w czystej formie, choć być może nie do końca świadomie. Świadczą wypowiedzi dobitnie o tym, że w znacznej części środowisk występują warunki do tworzenia i pracy kół przyjaćiół harcerstwa, choć zaledwie jedna osoba wskazała imiennie RPH jako sojusznika swej pracy.

Szczególnie interesująco refleksje zawarte są w informacjach określonych w ankiecie jako "inne uwagi".

Dość często - 12 przypadków - podnosi się sprawę określenia statusu nauczyciela - instruktora ZHP na równi /w sensie ekonomicznym/ z prowadzącymi tzw. kółka zainteresowań.

Motywacja tych postulatów jest różna - od czysto finansowej do emocjonalnej, np. przez stwierdzenie - "praca ta /w ZHP/ jest wyśmiewana przez kolegów, którzy w tym samym czasie zarabiają kilka tysięcy złotych w godzinach ponadwymiarowych".

Nie sposób nad tymi stwierdzeniami przejść do porządku dziennego - wnioski te godzą bowiem w społeczny charakter Związku.

Ich ew. realizacja stanowić może także o podziale instruktorów harcerskich na tych, którzy mogą uzyskać z pracy w ZHP wymierny, o przewidywanej z góry wysokości ekwiwalent finansowy, a tych, spoza zawodu nauczycielskiego, którzy takiej szansy nie będą mieli.

Wielokrotnie podkreśla się, iż praca ta /tj. praca instruktorska/ jest trudna i wymaga niekiedy wielu wyrzeczeń. Wskazuje się, iż bywa ona źródłem nieporozumień rodzinnych przez zaniedbanie spraw rodziny na skutek "udzielania się społecznego".

Kilka stwierdzeń, bardzo osobistych, wskazuje niekiedy na pewien dramatyzm uwarunkowań, np.:

"Zostałam wyznaczona jako opiekunka ZHP mimo, iż dojeżdżam do pracy 50 min. w jedną stronę i wiozę jednocześnie do żłobka 2-letnie dziecko. W sytuacji braku mieszkania godzenie tego jest bardzo trudne" - pwd, 3 lata stażu instruktorskiego.

Ta sama osoba w dalszej części ankiety odpowiada jednak twierdząco na pytanie, czy zamierza nadal pracować.

Niezależnie od wszelkich wnoszonych, często bardzo ostrych i krytycznych uwag na stosunkowo obojętne pytanie:

"Czy zamierzasz nadal pracować w ZHP" odpowiedziało

- twierdząco	- 64 osoby
- przecząco	- 8 osób

Stwierdzeniem "jeszcze się nie określiłam" odpowiedziała 1 osoba.

Przyczyny rezygnacji w/w grupy 8 osób z pracy w ZHP były następujące:

- | | | |
|-----------------------------------|---|---------|
| - brak motywacji | - | 1 osoba |
| - stan zdrowia | - | 2 osoby |
| - zbyt wiele funkcji społecznych | - | 2 osoby |
| - brak przygotowania | - | 1 osoba |
| - względy osobiste | - | 1 osoba |
| - nie wiem dlaczego, ale nie chcę | - | 1 osoba |

Oceniana też była, z inicjatywy ankietowanych w kilku przypadkach sama ankietę, uzyskując skrajne oceny, od np.

"uważam ankietę za bardzo interesującą i wierzę, że nie wypełniałem jej na darmo" do przekreślenia stron ankiety i adnotacji, iż brakuje papieru na podręczniki.

x x x

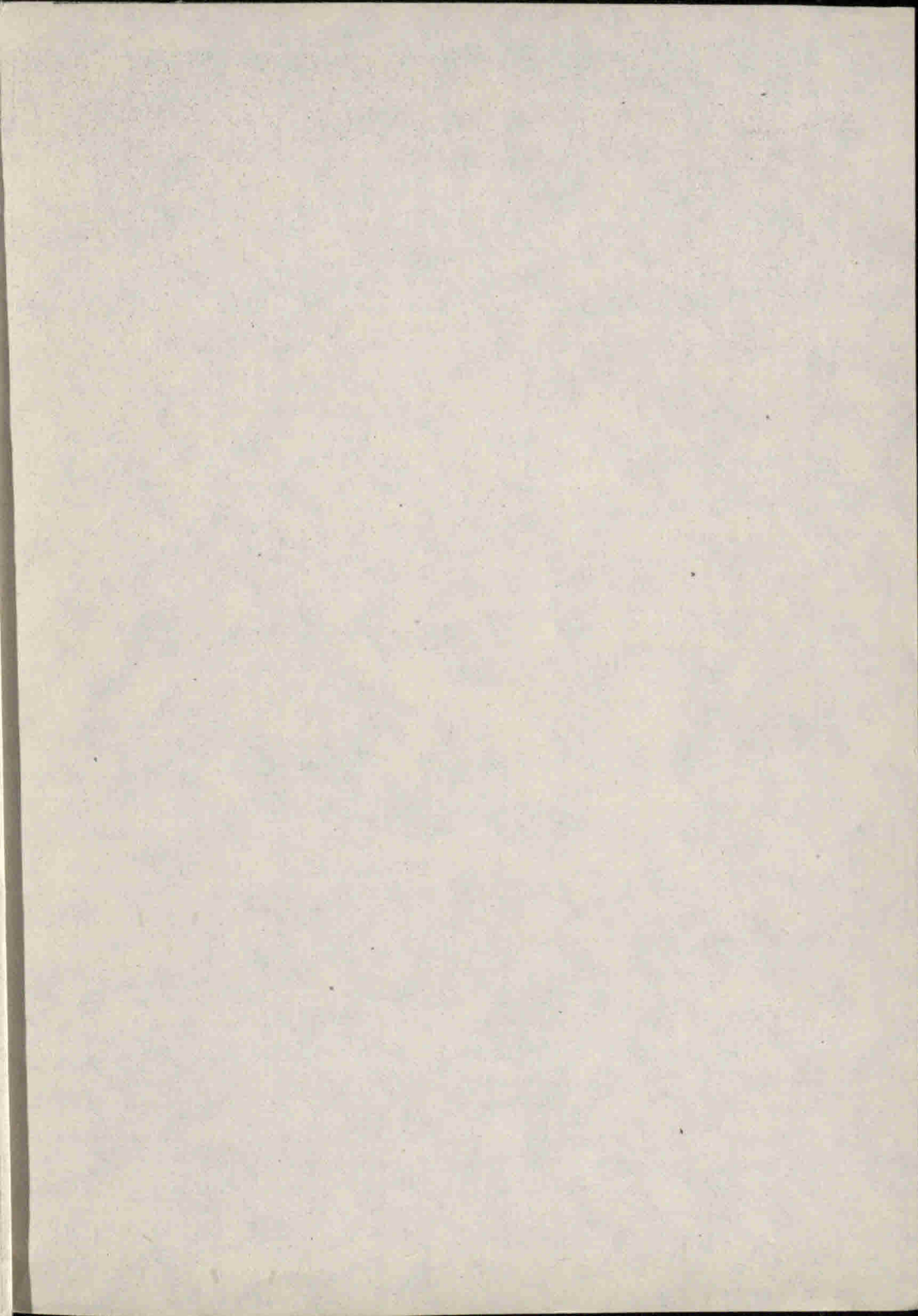
x x x

x x x

Zespół przedkładając opracowanie, mające z różnych przyczyn charakter wycinkowy, wyraża nadzieję, że także w tej formie będzie ona służyła budowaniu elementów programu polepszenia działalności instruktorskiej, pogłębiania motywacji do niej i poszerzy stan wiedzy na temat warunków pracy nauczyciela - instruktora ZHP.

opracował zespół

hm PL Danuta Sitek
hm Janusz Turakiewicz
pwd Zofia Wiklik



Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text in the middle of the page.

Third block of faint, illegible text near the bottom of the page.